

СЛИКАРСТВО КАО ЧИСТА УМЕТНОСТ.

В. Кандински, познати отац *апсолушног сликарства*, чувен је и са својих чланака, у којима теоријски тумачи своју уметност.

У интересу развијања и озбиљнијег схватања модерне уметности код нас, публикујемо следећи чланак овог великог савременог руског сликара.

Садржај и форма.

Уметничко дело чине два елемента: унутрашњи и спољашњи. Унутрашњи елемент, то је емоција душе уметника. Она има способност да изазове у основи одговарајућу емоцију у души гледаоца.

Док је год душа везана са телом, може да прими вибрације по правилу само посредством осећања. Осећање је дакле мост од нематеријалног ка материјалном (уметник) и од материјалног ка нематеријалном (гледалац).

Емоција — Осећање — Дело — Осећање — Емоција.

Унутрашњи елемент дела, што је његова садржина. Према томе мора постојати вибрација душе. Ако ово није случај, дело не може постати. То јест, може постати само *привидношћу*. Унутрашњи елемент, створен вибрацијом душе, то је садржина дела. Без садржине, дело не може постојати.

Да би садржина, која живи тек „апстрактно“, постала дело, други елемент — спољашњи — мора да послужи оваплоћењу. Ради тога садржина тражи начин израза, тражи „материјалну“ форму. Тако је дакле дело неизбежно, нераздвојиво спајање унутрашњег и спољашњег елемента, т. ј. садржине и форме.

Пресудни је елемент садржина. Јер, као што реч не одређује појам, него појам реч, тако и садржина одређује форму: *форма је материјалан израз апстрактне садржине.* Избор форме одређује дакле *унутрашња потреба*, која је у ствари једини непроменљиви закон уметности.

Дело, постало на овај начин, „лепо“ је. Према томе, лепо је дело: законита веза два елемента — унутрашњег и спољашњег. Ова веза даје делу јединственост. Оно постаје субјект. Као сликарство, оно је духовни организам, који се — као и

сваки материјални организам — састоји из много посебних делова. Они су, сами за себе, мртви, као на пр. какав одсечени прст. Живот једнога прста и његово корисно деловање, условљава законито спајање са осталим деловима тела. Ово законито спајање, *што је конструкција*.

Уметничко дело подлеже истом закону коме и природа: *Конструкцији*. Посебни делови оживљују и живе само целином.

Онај безброј посебних делова у сликарству дели се на две групе: *цршачке* и *сликарске* форме. Згодно комбиновање посебних делова из обе ове групе, има за поседицу: — *Слику*.

Природа.

Ако оба ова дефинисања (саставка дела, а специјално слике) — применимо на поједина дела, наилазимо на неочекивану присутност страних саставака слике. То је такозвана *природа*. Она у оба наша дефинисања није добила места. Откуда онда ње на слици?

Постанак сликарства био је као и сваке друге уметности и сваког човековог поступка. Он је био чисто *практичан*.

Кад какав дивљи ловац данима гони дивљач, постиче га на то глад. — Кад данас какав ловац гони дивљач, подстиче га забава. И, као што је глад телесна, овде је забава естетска вредност.

Кад су дивљаку за његову игру потребни вештачки шумови, то је због сексуалног нагона. Вештачки шумови, из којих је током векова постала данашња музика, били су за дивљача подстрек за кретање ради потребе жене, што ми данас зовемо игром. — Кад данашњи човек иде на концерат, он не тражи у музици какво помоћно практично средство, већ уживање, забаву. И овде је тако исто прастари телесно-практични нагон постао естетским. То ће рећи: и овде је прастара потреба тела постала потребом духа.

При овом *префињавању* (или *одуховљавању*) простијих (или *шелесних*) потреба, примећују се две последице: *одвајање* духовног елемента од телесног и његов даљи, *самостални развој*, од кога постају разне уметности.

Овде се постепено и све прецизније увлаче горњи закони (садржине и форме), који коначно од сваке прелазне уметности стварају чисту уметност.

Ово је мирно, логично, природно развијање. слично развијању дрвета.

Сликарство.

Исти се случај примећује и у сликарству.

Прво доба — *Постанак*: практична жеља држати се чврсто пролазног *шелесног*.

Друго доба — *Развијање*: постепено одлучивање од ове практичне сврхе и постепена *превага* духовног елемента.

Треће доба — *Циљ*: постигнуће вишег степена — *чисте уметности*; у њој су трагови практичне жеље потпуно изчезли. Она говори између духова уметничким језиком и царство је сликарско духовних бића (субјеката).

У данашњем положају сликарства, можемо утврдити — у различитом саставу и различитим количинама — све три горње одлике: При томе је меродаван *знак развоја* (друго доба) и то:

Прво доба. *Реалистичко сликарство* (овде се реализам узима тако, како се и на који начин развијао он традиционално све до XIX. века): — превага одлике постанка — практичне жеље: држати се чврсто пролазног телесног (портретно, предеоно, историско сликарство у директном смислу).

Друго доба. *Нашуралистичко сликарство* (у облику импресионизма, неоимпресионизма и експресионизма — уз које донекле иду и кубизам и футуризам): — одвајање, одлучивање од практичне сврхе и постепена превага духовног елемента (од импресионизма — преко неоимпресионизма — до експресионизма: све јаче одлучивање и све већа превага).

У овом периоду, унутрашња жеља: признати искључиву важност духовном, тако је интензивна, да већ импресионистичко „Вјерују“ гласи: „Битно у уметности није „шта“ (овде се не подразумева уметничка садржина већ природа) — него „како“. Траговима првог доба (постанка) тако се мало придаје важност, да природа као таква потпуно не долази у обзир. Она се узима искључиво као изговор, да се духовно, садржини да израз. Свакако, ова су становишта као саставак „Вјерују“ признали и прокламовали већ и импресионисти.

Али је у ствари ово „Вјерују“ само „*pium desiderium*“ сликарства другог доба:

Кад би избор предмета (природе) за ово сликарство било све једно и споредно, оно не би морало тражити „мотиве“. Овде предмет условљава поступак, *избор форме не остаје слободан*, већ зависи од предмета.

Кад из које слике овога доба одстранимо предметно (природу) и тиме оставимо на слици само чисто уметничко, одмах примећујемо, да ово предметно чини једну врсту подупирача без кога се чисто уметничка зграда (конструкција) руши сиромаштвом форме. Или: показује се, да на платну, после овог одстрањења, остају само потпуно неодређени, случајни и за живот неспособни (у ембријалном стању) уметнички облици. Тако дакле, природа (оно „шта“) у овоме сликарству није нешто споредно већ *бишно*.

Ово одстрањење практичног елемента, предметног (природе) могуће је само у случају, кад се овај битни саставни део замени другим једним, тако исто битним саставним делом,

а то је чисто уметничка форма. Она може да да слици могућност и снагу сопственог живота. Она је у стању да уздигне слику до духовног субјекта.

А јасно је, да је овај битни саставак горе дефинисана конструција.

Ово замењивање наилазимо у трећем добу, које данас почиње; налазимо у — *Композиционалном сликарству*.

После горе изложене схеме три доба сликарства, стигли смо дакле на треће, које је означено као *циљ*.

У композиционалном сликарству, које се данас развија пред нама, одмах уочавамо: одлику постигнућа *вишег степена чисте умешности*, у којој остаци практичне жеље могу бити потпуно одстрањени, која чисто-уметничким језиком говори од духа духу и која је царство сликарско-духовних бића (субјеката).

Да слика овог трећег доба, која нема никаква подупирача у практичној сврси (прво доба), или у предметом потпомогнутој духовној садржини (друго доба), може да постоји сама као конструктивно биће, свакоме ће бити јасно.

Свесна или још несвесна тежња, која се данас јако и све јаче показује: *замениши предметно конструктивним* — први је степен чисте уметности која почиње и за коју су прошла доба уметности била неизбежна потпуно оправдана.

Покушао сам да укратко крупним потезима и схематски изложим целокупан развој, а нарочито данашњи положај уметности. Отуда многа питања, која морају остати отворена. Отуда прећуткавање споредних путева и скокова, који су у сваком развоју тако неизбежни као споредни правац растања многих грана на дрвету, у пркос његове тежње за навише.

И даљи развој који предстоји сликарству, претрпеће још много приговора и одвраћања, као што је то било и у музици, коју ми већ данас познајемо као чисту уметност.

Прошлост нас учи, да се развој човечанства састоји у одуховљавању многих вредности. Међу овима уметност заузима прво место.

Од осталих уметности, сликарство иде путем, који води од практично-корисног до духовно-корисног.

Од предметног до композиционалног.

(Превео М. С. Петров).

В. Кандински.